

N:o 20.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående försäljning af allmänningsorp under kungsladugården Wäderbrunn n:o 1 i Södermanlands län; gifven Stockholms slott den 21 december 1900.

Under åberopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden för denna dag, vill Kongl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen medgifva

dels att följande tjugutvå å Jönåkers härads allmanning i Södermanlands län belägna, under numera indragna förra landshöfdingebostället kungsladugården Wäderbrunn n:o 1 om $3\frac{3}{8}$ mantal i Bergshammars socken af omförmälda härad lydande torp, nemligen inom Tuna socken: Hulterstastugan, Korpdalen, Lilla Hultersta eller Skomakaretorp, Lilla Kjellhult, Löfstugan, Thomastorp, Bråten och Loberg; inom Lunda socken: Lilla Kålmossen, Bångenstorp, Löfstugan, Månstorp, Damtorp, Tallbacken, Sätterstugan, Hemmingstorp, Trankärr, Lurtorp, Bråstugan, Björntorp och Bäfvenstorp; samt inom Kila socken Brostugan må afhändas kronan och till vederbörande innehafvare med eganderätt upplåtas under vilkor:

att torpen varda, der sådant ej redan egt rum, på innehafvarnes bekostnad i behörig ordning genom landtmäteriförrättning till läge och gränser bestämda, från allmanningen afrosade och å marken utstakade;

att till kronan såsom köpeskillning för torpen erlägges tjugugånge det belopp, som enligt nu gällande arrendekontrakt motsvarar torpens i penningar bestämda dagsverksskyldighet, för år räknadt;

att, sedan den för hvarje af dessa torp beräknade köpeskillning blifvit till fullo erlagd, köpebref skall af Kongl. Maj:ts befallnings-

hafvande utfärdas med rätt för köparen att tillträda torpet den 14 mars, som inträffar näst efter det köpet egt rum; dock att köpebref ej må meddelas förr, än nuvarande innehafvarens åbo- och besittningsrätt blifvit behörigen ådagalagd eller innan sig visat, huruvida ofvan omförmälda i afseende å torpens affattning till läge och gränser samt utstakning å marken stadgade vilkor blifvit i behörig ordning fullgjorda; att köparen ensam vidkännes lagfartskostnaderna och andra med köpet förenade utgifter; samt

att de försålda torpen må egas och besittas såsom allmänt frälse utan dagsverksskyldighet, men med förpligtelse för egaren att till kronan utgöra alla de skyldigheter, som nu eller framdeles författningenslignigt åligga dylik frälseegendom med undantag af kronotonde; dels och att de genom torpens föryttring inflytande medel må användas till inköp för kronans räkning af skogbärande eller till skogsbörd tjenlig mark.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

Under Hans Maj:ts

Min Allernådigste Konungs och Herres sjukdom:

GUSTAF.

Theodor Odelberg.

Utdrag af protokollet öfver jordbruksärenden, hållet inför Hans Kongl. Höghet Kronprinsen-Regenten i Statsrådet å Stockholms slott den 21 december 1900.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern friherre VON OTTER,

Statsråden: WIKBLAD,
ANERSTEDT,
herr VON KRUSENSTJERNA,
grefve WACHTMEISTER,
CLAËSON,
DYRSSEN,
CRUSEBJÖRN,
ODELBERG,
HUSBERG.

Departementschefen, statsrådet Odelberg anförde härefter:

Å Jönåkers härads allmänning i Södermanlands län finnas tillhopa tjugutvå torp, hvilka ursprungligen utgjort inkräktingar å berörda allmänning, nemligen inom Tuna socken: Hulterstastugan, Korpdalen, Lilla Hultersta eller Skomakaretorp, Lilla Kjellhult, Löfstugan, Thomastorp, Bråten och Loberg; inom Lunda socken: Lilla Kålmossen, Bångens-torp, Löfstugan, Månstorp, Damtorp, Tallbacken, Sätterstugan, Hemmings-torp, Trankärr, Lurtorp, Bråstugan, Björntorp och Bäfvenstorp; samt inom Kila socken: Brostugan. Enligt en af landshöfdingen grefve Nils Bielke år 1764 upprättad reglering hafva dessa torp fått sig ålagd viss dagsverksskyldighet till numera indragna förra landshöfdingebostället kungsladugården Wäderbrunn n:o 1 om $3\frac{3}{8}$ mantal i Bergshammars

socken af omförmälda härad. Efter det fråga sedermera blifvit väckt, huruvida ifrågavarande torp borde skattläggas för att derigenom skulle utrönas, hvad de till Kongl. Maj:t och kronan borde utgöra, förordnade Kongl. Maj:t enligt nådigt bref den 10 december 1773, att undersökning derom skulle försiggå och att åborna å torpen borde vid kungsladugården utgöra allenast de dagsverken, hvilka vid denna undersökning funnes dem af ålder hafva ålegat. Sedan en sådan undersökning blifvit verkställd, har kammarkollegium genom utslag den 22 oktober 1779 på följande sätt bestämt den torpen åliggande dagsverksskyldighet:

Hulterstastugan	52	dagsverken	årligen.
Korpdalen	68	”	”
Lilla Hultersta eller Skomakaretorp ..	25	”	”
Lilla Kjellhult	25	”	”
Löfstugan	40	”	”
Thomastorp	104	”	”
Bråten	52	”	”
Loberg	52	”	”
Lilla Kålmossen	20	”	”
Bångenstorp	30	”	”
Löfstugan	20	”	”
Månstorp	30	”	”
Damtorp	78	”	”
Tallbacken	30	”	”
Sätterstugan	52	”	”
Hemmingstorp	30	”	”
Trankärr	20	”	”
Lurtorp	20	”	”
Bråstugan	20	”	”
Björntorp	40	”	”
Bäfvinstorp	40	”	”
Brostugan	40	”	”

Genom nyssnämnda utslag har kammarkollegium derjemte förklarat, att kollegium icke funnit anledning att till hemmantal skattlägga något af torpen eller förändra deras dåvarande natur. Sedermera blefvo genom Kongl. Maj:ts resolution den 31 juli 1862 åborna å ifrågavarande torp tillerkända samma åbo- och besittningsrätt, som genom kammarkollegii kungörelse den 29 februari 1808 tillförsäkrats kronoåbor i allmänhet, hvarjemte Kongl. Maj:t genom samma resolution förordnade,

bland annat, att utskyllderna för omförmälda torplägenheter skulle, efter det kungsladugården, som vore på arrende upplåten till länets hushållningssällskap intill midfastan 1871, blifvit ånyo utarrenderad, till kungsladugården utgå i penningar enligt de för räntepersedlars förvandling stadgade grunder.

Hos Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länet anhöllo derefter innehafvarne af en del af ifrågavarande torp, under åberopande af, bland annat, berörda resolution den 31 juli 1862, att Kongl. Maj:ts befallningshafvande måtte för de af dem innehafda torpens skatteköpande meddela uppgift å därför belöpande skatteköpeskillning; men Kongl. Maj:ts befallningshafvande förklarade genom utslag den 24 februari 1876 att, som enligt ett den 1 mars 1870 upprättadt kontrakt rörande kungsladugårdens förnyade utarrenderande till länets hushållningssällskap på tjugu år från midfastan 1871 ifrågavarande torp blifvit, jemte kungsladugården, under arrenderätt upplåtna, hvarförutom någon i laglig ordning efter skattnläggning tillkommen ränta för desamma icke vore fastställd, kunde den gjorda ansökningen icke bifallas. Vederbörande torpinnehafvare anförde häröfver besvär hos kammarkollegium, dervid tillika yrkades att, derest den hos Kongl. Maj:ts befallningshafvande gjorda ansökningen icke kunde bifallas, skattnläggning å ifrågavarande torp måtte verkställas. Genom kammarkollegii utslag den 27 november 1877, deri Kongl. Maj:t enligt utslag den 17 oktober 1879 icke funnit skäl göra ändring, blef emellertid, när omförmälda torplägenheter vore ställda i sådan nära förening med Wäderbrunns kungsladugård, hvaraf arrendet dåmera inginge till landshöfdingelöneregleringsfonden, att skatteköp å samma torp icke kunde medgifvas, Kongl. Maj:ts befallningshafvandes klandrade utslag gilladt och fastställdt, hvarjemte begäran om skattnläggning å torpen förklarades icke kunna bifallas.

Sedermera har kungsladugården Wäderbrunn genom domänstyrelsens kontrakt den 13 juni 1890 till enskild person upplåtits på arrende under tjugu år från den 14 mars 1891, dervid stadgats, bland annat, att den dagsverksskyldighet, som, jemlikt kammarkollegii utslag den 22 oktober 1779, borde från ifrågavarande tjugutvå torp till kungsladugården utgöras, skulle, i enlighet med nådiga resolutionen den 31 juli 1862, utgå i penningar, 59 öre för hvarje dagsverke, men att, derest under arrendetiden vederbörande myndighet skulle finna dagsverkskyldigheten till kungsladugården för sådant torp böra upphöra, arrendatorn skulle vara skyldig att vid derom erhållen tillsägelse afstå den rätt, som i dylikt afseende blifvit honom genom kontraktet tillerkänd, utan annan ersättning än att han egde för de återstående arrendeåren

njuta afkortning å arrendet, motsvarande den lösen, som utginge för de torpet åliggande dagsverken.

Nu hafva i en till Kongl. Maj:t den 30 juli 1898 ingifven skrift innehafvarne af femton af ifrågavarande tjugutvå torp, nemligen: Sofia Eriksson för Korpdalen, Johan Svensson för Thomastorp, Gustaf Carlsson för Bråten, J. A. Andersson för Loberg, A. P. Erikssons enka Lovisa Eriksson för Bångenstorp, C. J. Larsson för Månstorp, J. R. Larsson för Damtorp, P. O. Eklund för Tallbacken, P. A. Andersson för Sätterstugan, P. A. Fröjd för Hemmingstorp, A. E. Lind för Lurtorp, C. R. Carlsson för Bråstugan, G. Persson för Björntorp, C. J. Pettersson för Bäfvenstorp och J. Hj. Larsson för Brostugan i underdånighet anhållit att, då det hinder, som, jemlikt nådiga resolutionen den 17 oktober 1879, mött mot då gjord framställning om skatteköp af en del af omförmälda tjugutvå torp, numera icke förefunnes, Kongl. Maj:t måtte förordna, dels att nu ifrågavarande femton torp skulle helt och hållet skiljas från kungsladugården Wäderbrunn och att afraden för torpen skulle tillsvidare erläggas direkt till kronans uppborädsman i orten, dels ock att torpen finge till skatte lösas på det sätt och enligt de grunder, som Kongl. Maj:t kunde finna godt bestämma.

Öfver berörda ansökning har kammarkollegium, till följd af nådig remiss, den 6 mars innevarande år afgifvit underdånigt utlåtande och dervid öfverlemnadt inhemtade yttranden från vederbörande arrendator af kungsladugården, fögderiförvaltningen i orten, Jönåkers härads allmänningsstyrelse och Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länet äfvensom af domänstyrelsen och landtmäteristyrelsen.

Arrendatorn af kungsladugården äfvensom Jönåkers härads allmänningsstyrelse hafva i sina berörda yttranden förklaradt sig icke hafva något att emot det ifrågasatta skatteköpet erinra.

I sitt omförmälda utlåtande har Kongl. Maj:ts befallningshafvande, med framhållande, att det skulle lända icke blott sökandena, utan äfven öfriga vederbörande till gagn, om sökandena, som nu med åborätt innehade sina torp, sattes i tillfälle att till desamma förvärfva full eganderätt, lika med fögderiförvaltningen förordat ansökningen i denna del, hvaremot nämnda myndigheter afstyrkt bifall till sökandenas framställning om afradens erläggande tillsvidare till kronans uppborädsman i orten.

Beträffande beloppet af köpeskillingarna för torpen har Kongl. Maj:ts befallningshafvande såsom sin mening uttalat, att köpeskillingen för hvarje torp borde lämpas efter den från torpet nu utgående afgäld samt att tjugudubbla beloppet af denna afgäld borde anses utgöra en skälig köpeskillning.

Jemväl domänstyrelsen och kammarkollegium hafva hemställt, att sökandenas framställning om skatteköp af omförmälda femton torp måtte varda bifallen, därvid domänstyrelsen framhållit, att det ej innebure någon fördel för kungsladugården, att den nuvarande föreningen med torpen, från hvilka icke något arbete vid kungsladugården utgjordes, fortfarande egde bestånd, utan att derigenom snarare förorsakades svårighet vid kungsladugårdens utarrendering i följd af den för arrendatorn ganska betungande tillsyn, han måste åtaga sig deröfver, att de aflägsset från kungsladugården belägna torpen till häfd och byggnader hölles i laga skick. Kammarkollegium har derjemte hemställt, att äfven de återstående sju af ifrågavarande tjugutvå torp måtte få afhändas kronan och till vederbörande innehafvare med eganderätt upplåtas; och har kammarkollegium lika med Kongl. Maj:ts befallningshafvande ansett, att såsom köpeskillning för torpen borde till kronan erläggas tjugugånge det belopp, som enligt gällande arrendekontrakt motsvarade torpens i penningar bestämda dagsverksskyldighet, för år räknadt.

Enligt sålunda af Kongl. Maj:ts befallningshafvande och kammarkollegium föreslagen grund skulle köpeskillingen för hvart och ett af berörda tjugutvå torp uppgå till följande summa, nemligen:

för Hulterstastugan till	kronor	613: 60
„ Korpaldalen „	„	802: 40
„ Lilla Hultersta eller Skomakaretorp till	„	295: —
„ Lilla Kjellhult till	„	295: —
„ Löfstugan „	„	472: —
„ Thomastorp „	„	1,227: 20
„ Bråten „	„	613: 60
„ Loberg „	„	613: 60
„ Lilla Kålmossen „	„	236: —
„ Bångenstorp „	„	354: —
„ Löfstugan „	„	236: —
„ Månstorp „	„	354: —
„ Damtorp „	„	920: 40
„ Tallbacken „	„	354: —
„ Sätterstugan „	„	613: 60
„ Hemmingstorp „	„	354: —
„ Trankärr „	„	236: —
„ Lurtorp „	„	236: —
„ Bråstugan „	„	236: —
„ Björntorp „	„	472: —
„ Bäfvenstorp „	„	472: —
„ Brostugan „	„	472: —

Med anledning af hvad i ärendet sålunda förekommit, hemställer jag, att Kongl. Maj:t, som icke torde finna skäl bifalla sökandenas framställning, i hvad den afser rätt för sökandena att tillsvidare erlægga afgälden för de af dem innehafda torp direkt till kronans uppborädsman i orten, täcktes i nådig proposition föreslå Riksdagen medgifva

dels att samtliga ifrågavarande, å Jönåkers härads allmanning belägna och under Wäderbrunns kungsladugård lydande tjugutvå torp må afhändas kronan och till vederbörande innehafvare med eganderätt upplåtas under vilkor:

att torpen varda, der sådant ej redan egt rum, på innehafvarnes bekostnad i behörig ordning genom landtmäteriförrättning till läge och gränser bestämda, från allmanningen afrosade och å marken utstakade;

att till kronan såsom köpeskilling för torpen erlägges tjugu gånger det belopp, som enligt nu gällande arrendekontrakt motsvarar torpens i penningar bestämda dagsverksskyldighet, för år räknadt;

att sedan den för hvarje af dessa torp beräknade köpeskillingen blifvit till fullo erlagd, köpebref skall af Kongl. Maj:ts befallningshafvande utfärdas med rätt för köparen att tillträda torpet den 14 mars, som inträffar näst efter det köpet egt rum; dock att köpebref ej må meddelas förr, än nuvarande innehafvarens åbo- och besittningsrätt blifvit behörigen ådagalagd eller innan sig visat, huruvida ofvan omförmälda i afseende å torpens affattning till läge och gränser samt utstakning å marken stadgade vilkor blifvit i behörig ordning fullgjorda;

att köparen ensam vidkännes lagfartskostnaderna och andra med köpet förenade utgifter; samt

att de försålda torpen må egas och besittas såsom allmänt frälse utan dagsverksskyldighet, men med förpligtelse för egaren att till kronan utgöra alla de skyldigheter, som nu eller framdeles författningenslignat åligga dylik frälseegendom med undantag af kronotonde;

dels ock att de genom torpens föryttring inflytande medel må användas till inköp för kronans räkning af skogbärande eller till skogsbörd tjenlig mark.

Till denna af Statsrådets öfrige ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Kongl. Höghet Kronprinsen-Regenten lemna nådigt bifall; och skulle proposition i ämnet af den lydelse bilaga — till detta protokoll utvisar, till Riksdagen aflåtas.

Ex protocollo:

Reinh. H. J. Rudbeck.